

A legmagasabb, 40—45 éves fordát a következő fanemek állják ki: a bükk, a tölgy, a szil, a kőris, a jávor és gyertyán, továbbá a hárs és az égerek, ez utóbbiak azomban csak jó talajon, ellenkező esetben számukra a 30—36 éves forda választandó.

A 20—25 éves forda a nyírnél és kisebb fanemeknél a legcélszerűbb.

A 10—15 éves forda a cserjéknél alkalmaztatik.

A még rövidebb 3—10 éves fordák pedig csak a fűzeknél, fonó vesszőre és pözsnyalábokra, valamint az apróbb cserjéknél divatoznak.

(Folytatása következik.)

Az erdők befolyásáról a klímára.

Ezen s az evvel szoros összefüggésben lévő, s ez időszert még mindég nyílt kérdések, a Magyar tudós Akademiában, a közel mult időben, érdekes és fontos eszmecserére és értekezésekre adtak alkalmat.

Kit érdekelhetne e vita inkább mint az erdészet szakemberét, ki a tudósok elvont elméleti következtetéseit gyakorlati tapasztalatainak mérlegére tévén, azok igazságát vagy ferdeségét nem csak megítélni, hanem ösztönszerűleg érezni is tudja.

Ezen értekezések terjedelmesebbek mintsem hogy azok lapunk szűk keretébe egyszerre beférhetnének, de nem is olyanok azok, hogy időmultával értékükből veszíthetnének, miért is eltökéltük magunkat azokat oly rendben mint megjelentek s a mint lapunk tere engedi annál is inkább közleni, mert meggyőződésünk szerént ezen értekezések megőrzésére az utókor számára lapunkon kívül egyelőre nincs illetékesebb hely.

Lapunk mult évi folyamának XII. füzetében adtuk Érkövy, — és jelen évi I. füzetünkben Divald Akad. I. tagok e tárgyba vágó értekezéseit; itt adjuk most Hunfalvy János Akad. I. tag észrevételeit a mint azok a „Pesti Naplóban“ közöltettek.

Az october 10-ki ülés második tárgya *Hunfalvy János* lev. tag előadása volt az *erdők befolyásáról*.

Tudjuk, hogy a mult heti ülésben *Érkövy Adolf* lev. tag székfoglaló értekezésében azt igyekvék megmutatni, hogy az erdők általában csekély, s a síkon épen semmi befolyással nincsenek az éghajlatra, a légmérsékletre és nedvességre, s hogy az égajj általában egy országban sem változott évezredek óta. Hunfalvy János most alaposon megczáfolta e nézeteket. Megmutatá, hogy az ó világ mivel államaiban, Egyiptomban, Palaestinában, Assyriában, Babiloniában és Görögországban az éghajlat tetemesen roszabbra változott, miután azon vidékek rémitő pusztaságát és terméketlenségét nem tulajdoníthatni egyedül politikai befolyásoknak.

Ezen, sok érdekes idézettel támogatott bevezetés után megjegyzí értekező, hogy a mit klimának nevezünk, nagyon sokféle tényezők közreműködésének eredménye. A száraz és vízzel fedett területek eloszlása és kölcsönös viszonya, a földirati fekvés, a tenger távol vagy közelléte, az állandó és változó légáramlások, a tenger színe feletti magasság: oly egyetemes tényezők, melyek hatását annyira-mennyire már ismerjük, úgy, hogy bizonyos országnak éghajlatát egyelőre már elméletileg is meghatározhatjuk.

Ezeknél fogva tudjuk, hogy általában és elméletileg vevén a dolgot, a forró-övi, valamint a tengerrel érintkező országokban többeső esik, mint a mérsékelt övü s a tengertől távollevőkben. Mindaz által a tapasztalás mutatja, hogy Kumánában, jóllehet a Karajbi tenger mellett terül el, s a forró öv közepén van, évenként csak 8 hüvelyk eső esik, míg a szomszéd Guayánában az évi esőmennyiség 200 hüvelykre is rug. Ugyancsak déli Amerikában a csendes tenger partján elterülő Atakama sivatagra évenként át egy csepp eső sem esik, s Peru és Bolivia is a legszárazabb, majdnem esőtlen országok közé tartozik. Norvégiában Bergen városában 78, Stockholmban pedig csak 19 hüvelyk az évi esőmennyiség. Továbbá az is szabály, hogy az eső mennyisége az illető területek tenger feletti magasságához képest növekedik.

Erre példákat hoz fel értekező. E szabály ellenére, vannak oly magas fekvésü területek, hol kevés az eső. Mi okozza tehát az egyetemes tényezőköl következtetett szabályok alóli kivételt? Bizonyosan nem más, mint az egyes országok és területek *saját viszonyai, helybeli körülményei, vagy is a klima különös, helybeli tényezői*. Ennél-

fogva ezek nagy jelentőségük, sőt az egyes országok és területek éghajlatának saját jellemét, egyediségét csak is azok határozzák meg, a mennyiben az egyetemes tényezők hatását módosítani képesek.

Ide tartoznak: a földterületek általános emelkedettségén kívül a különös domborzati viszonyok, a hegységek magassága, fekvése tagosulata és belső (földtani) szerkezete, az uralkodó szélirány, továbbá a *hydrographiai* és *növényzeti* viszonyok. Az ember csak is a hydrographiai és növényzeti viszonyokat képes idő folytán megváltoztatni, s a mennyiben ezek a klíma tényezői, annyiban magára a klímára is gyakorolhatnak némi befolyást. De éppen ezt tagadják némelyek, hogy a növényzet bármi hatással volna az éghajlatra, mert, azt mondják, a növényzet függ a klímától, és nem megfordítva. Ez igaz, mindazáltal az éghajlat és növényzet közt kölcsönös hatáson és visszahatáson alapuló viszony van, s bizonyos mértékig a növényzet is módosítja az éghajlatot.

Mi azon kérdést illeti, van-e az erdőknek némi befolyásuk az éghajlati viszonyokra: értekező megmutatja, hogy igen is befolyással vannak az erdők a lég mérsékletére, nedvességére és az esőképződésre. Dorner tanár és akad. lev. tag már 1836-ban az Uj Magyar Muzeumban bebizonyítja az erdő ezen hatását Humboldt, Bous-singault és más jeles külföldi tudósok után. 1862-ben Mérei úr az „Erdőszeti lapok“-ban még jobban kifejté e tárgyat. Érkövy úr maga is átvette ismert röpiratába Mérei adatait és állításait. Azonban az Erdőszeti lapokban Erdődi előitéletnek mondá az erdők érintett befolyását; s azt állítja, hogy az erdőt csak ott kell megtűrni, a hol más nem tenyészhet; s hogy az erdőpusztítást több helyütt az országban csak helyeselhetni. Erdődi szerint az erdőknek csak ott van némi hatása, hol azok a felhőkhöz közel állanak, lapályon ellenben az esőzés szaporítására legkisebb befolyásuk sincs. Megengedi ugyan, hogy az erdők, a talaj beárnyékolása folytán, annak mohtakarója, továbbá a lomb és televény segítségével a nedvességet legtovább tartják vissza, hogy az erdős vidékek forrásokban gazdagok, s az ömölve eső vizet ugyszólván csak cseppenként engedik tova folyni, míg letarolt hegységekről az eső romboló és ragadó patakok alakjában zuga rohan a síkság felé. De a lapályon másképp áll a dolog, mert ott, szerinte, az erdők a talaj elposványodását is vonhatják magok után. Erdődi úr szerint lényeges befolyást a kli-

mai viszonyokra csak oly erdőktől várhatni, melyek hegységeink feltétlen erdőtalaján állanak. Feltétlen erdőtalajnak azt tartja, a melynek csak erdősítésre lehet hasznát venni (a hol tehát gabnát nem termesztetni, vagy is hazánkban a 3000 lábnál magasabb fekvésű területeken), s a 20 foknál meredekebb hegyoldalakat. Miután nálunk a szántóföldek egyremásra 3000 lábnyi magasságra nyulnak és nyulhatnak fel, s miután hegységeink legnagyobb részében a lejtők nem meredekebbek 20 foknál, az Erdődi úr szerint értelmezett feltétlen erdőtalaj kiterjedése aránylag nagyon csekély, hazánk területének csak 5—6 százalékát is alig tenné; ennél fogva erdőségeink legnagyobb részét is ki kellene pusztítanunk. Erdély belső medencéjében egyetlen pagony sem maradhatna, s a határszéli hegylánctalajok oldalait is tetemes magasságig le kellene tarolni. Horvát és Slavonországban alig maradna meg egynehány liget az Ivaneczi és Szlyemei hegységeken, ha Erdődi úr nézetei érvényre jutnak. — Mindamellettt Érkövy urra e nézetek nagyon hatottak, s elfeledtették vele, a mit röpirata VII-ik fejezetében maga elmondott, p. o. hogy „az erdők különösebben az esők arányos szétosztásában szerepelnek, hogy. gőzsűrítői szerepöknél fogva a gyakoribb esőzést eszközlik, holott elpusztítatván az erdők, a fátlan vidék gőzsűrítő nélkül marad, a vizgőzök tehát nagy mennyiségben összegyűlnek, s ha ekkor rögtön kihülés áll be, mit egy égi háboru, hideg szél és más helyi viszonyok is előidézhetnek, az eső szakadni fog alá nagy mennyiségben, s azontul ismét hosszantartó szárazság áll be.“

Kimutatja Hunfalvy, hogy Érkövy úr Európának tengeri klímával bíró nyugati országait szélsőséges szárazföldi klímájú hazánkkal helytelenül hasonlítja össze: mert az éghajlat különös helybeli tényezői annak egytetemes tényezőit csak bizonyos mértékig módosíthatják, azért e különös tényezők hatásának nyomonkutatásánál mindig a fennforgó egytetemes tényezőkre is tekintettel kell lennie. S Moreau de Jonnes munkája ellenében, melyre Érkövy úr hivatkozik, részint Mérei megjegyzéseivel, részint francia hivatalos adatokkal felel értekező, melyekből kitetszik, hogy az erdőtől megfosztott vidékeken a népesség is fogy, s míg egyfelől az árvizek, mint a Rhone völgyében, az erdőpusztítások óta sokkal nagyobbak; nemcsak e gyakori áradások, hanem a tartós szárazságok okát is az erdők kiirtásában találta a francia akadémia is. Megemlíti értekező, minő

erélylyel foly e bajok leküzdésére az erdősítés Franciaországban, mennyire elősegítették pénzzel is, a közigazgatás által stb.

De, ugymond Érkövy úr, 1863-ban Tolnamegyében is volt szárazság, daczára a szomszéd Somogy erdőségeinek, s 1862-ben Szerémben is volt szárazság. Mindkét példa, jegyzi meg egyebek közt Hunfalvy úr, azt bizonyítja, hogy ha valamely fátlan terület csak egy oldalról van erdőségekkel környezve, akkor az ellenkező oldalról netalán uralkodó szélirány azon területet megfosztja az erdők jótékony befolyásától. S a mi a Nagy-Britanniában ez év folytán uralkodott szárazságot illeti: még nem tudhatni, mennyi a tulság, mennyi a valóság a hírlapi tudósításokban. A „Times“ azt mondja az idei aratásról, hogy az egész országban jó közepszerű s csak a takarmányban van némi hiány; a legujabb hivatalos kereskedelmi kimutatásból pedig kitetszik, hogy Nagy-Britanniába a f. év első felében *kevesebb* búzát és lisztet vittek be, mint tavaly. Megjegyzendő továbbá, hogy Nagy-Britanniában az erdőségek a területnek csak öt százalékát teszik. Látni való tehát, hogy a rendkívüli aszály a tenger ölelte országokat is meglátogatja, ha az erdőket szertelenül pusztítják.

Erdödi úr — mond folytatólag *Hunfalvy János* jeles előadásában, melynek végsorait egész terjedelmében közöljük — Erdödi úr sokszor említett cikkében ezt mondja: „Az erdőknek az esőzést szaporítva módosító hatásuk csak is ott lehet némileg jelentékeny, a hol *azok a felhőkhez közel állanak.*“ Érkövy úr ismét hiven tolmácsolja őt, állítván, hogy az erdő olyformán hat, mint a villámhárító, tehát a hegyek tetején kell lennie, hogy a magasan járó fellegekre hathasson, azokat magához vonhassa; de valamint a föld alá mélyen rejtett villámhárító mit sem használna, ugy a síkságon levő erdő sem éri el a felhőket. — Ez valóban különös okoskodás.

Hát vajjon a sík földön levő fák nem árnyékolják e meg a földet, s nem akadályozzák-e a napsugarak behatását? nem párologtatnak-e ki leveleik annyi vizgőzt, mint a hegyeken? nincs-e meg nekik sugárzási képességök? S mindezeknél fogva nem fogják-e a sík földön levő erdők is a légmérsékletet szabályozni, azaz nyáron a forróságot, télen és éjszaka meg a hideget enyhíteni, részint az által, hogy magok nem veszik be és nem eresztik ki oly gyorsan a meleget mint a gyeptérségek, mezők vagy épen kopár területek, részint meg az által, hogy az általuk fedett talajt sem engedik oly

gyorsan átmelegülni és ismét kihűlni? nem fogják-e hűs erdei levegőjüket a határos fátlan területek melegebb légrétegeivel kicserélni? nem fogják-e az alföld levegőjének nyirkosságát is növelni, s azt, ha netalán már úgy is tetemes nedvességgel van megterhelve annak kieresztésére birni? Nem fogják-e a szelet jól megtörni? avagy az alföldi szél mindig a föld felett 80—100 lábnyi magasságban jár, és sohasem bolygatja a vetéseket, a kazalokat és háztetőket? S maga a villám vajjon felkeresi-e mindig a budai várpalota tetejébe illesztett háritót, s nem csap-e be olykor a Dunába, sőt az Alföld egyik másik tölgyébe is?

Valóban, a ki tagadja, hogy a sík földön való erdőnek égalji befolyása van, ha magával következetes akar maradni, a hegyeken levő erdők befolyását is kénytelen tagadni. Minden esetre azok sokkal logikaibb észjárást követnek, kik a magas hegységeket fedő erdőtől is megtagadják a befolyást az eső képződésére, s annak okát, hogy magasabb hegyeken gyakrabban esik, egyedül a hegységek hidegebb levegőjének tulajdonítják. Ámde a hegységek erdőinek kettős befolyásuk van; vagyis inkább magok a hegységek, mint olyanok, fekvésök, tagosulatuk, tömegességök, sőt kőzeteik minősége szerint is bizonyos befolyást gyakorolnak mind a légmérésekre, mind az esőre nézve, s ismét külön befolyásuk van az erdőknek is. Már pedig ezek befolyása mindenütt csak egy és ugyan az lehet, legyenek bár hegységeken vagy síkságokon.

Egy helyütt maga Erdődi is azt mondja, hogy klimatikus befolyása minden erdőnek van, mely *feltétlen erdei talajt fed*; már pedig ehhez a futóhomokot is számítja, mely síkságon, az Alföldön, nem pedig a felegekkel enyelgő Lomniczi csueson van! Röpiratában Erkövy ur Alsó-Egyiptomot is említi, mint a hol az erdő hatással van az esőre. Kajro környékén t. i. azelőtt nagyon ritkán esett az eső, 3 — 4 év alatt alig egyszer. Ali basa azonban 20 — 30 millió fát ültetett, s azóta 30 — 40 esős nap van évenként. Vajjon Ali basa azon fái közel állanak-e a felhőkhöz, 3000 lábnál magasabb hegyeket borítanak-e? Kötve hiszem, mert Kajro sokkal mélyebben fekszik mit az Alföld, s környékén legfeljebb háromszáz láb magas dombozatok vannak. — Felső-Egyiptomban századunk elejéig nem sokszor, de olykor olykor még is csak esett az eső. Azonban a magaslatokat fedő datolya-pálmákat kivágták, s azóta majdnem sohasem esik, s a rétek és szántóföldek tökéletesen kiszáradtak.

Még Felső-Egyiptomban sincs 1200 lábnaál magasabb hegy. Tehát Egyiptomban a csekély magaslatokon és lapályon levő fák egyaránt hatnak.

S hazánkban is tapasztalhatjuk a pagonyok, szegélyek, facsoportok, gyümölcsösök, sőt az egyes fák hatását az Alföldön. Rakja valaki szénatakarmányát egy facsoport mellé, s bizonyos lehet benne, hogy az meg fog penészesedni. Gyakran történik, hogy valamely alföldi helységben és legközelebbi környékén egy kis eső esik, mely azonban a határ távolabbi mezőire nem terjed ki. Tehát az Alföldön e helységekből találtató, s azokat környező facsoportok is szerepelnek mint esőtényezők.

De ha az Alföld esőmennyisége az erdősítés következtén hüvelyk számmra nem növekednék is, annyit minden esetre el fogunk érni, hogy a levegő érezhetőleg nyirkosabb, s ennél fogva a harmat is gyakoribb és bővebb lesz. S ha az Alföldön való faültetéssel csak annyit érünk is el, már ezáltal is enyhülni fog az aszály, s oly általános terméketlenséget, oly rémitő kopárságot, mint tavaly volt, nem fog többé okozni. Erről mindenki meglehet győződve, a ki forró nyáron a források és csermelyek zöldellő pázsitzegélyeit látta.

S immár komolyan kérdezem Érkövy urtól, s még inkább Erdődi urtól: *van-e reá szükség, hogy az erdőültetési kedvet lohaszszuk, s az erdőtlázt, mely állítólag már országos bajjá nőtte ki magál, lecsillapítsuk?* Erdődi ur azt feleli, hogy igenis van reá szükség, s okait azon emlékiratban, melyet gróf Elcz Károly általa készítettett, s a horvát és szlavonországi helytartótanácsnak, ennek az erdőkre vonatkozó egyik rendelete következtén benyújtott, részletesen fejtegeti. Főbb okai ezek: a létező erdők keveset jövedelmeznek, holdanként csak 2 krt. — 1 ft. 71 krt., néhol épen semmi jövedelmet se hajtanak; a meglevő erdők, feleslegességüknél fogva, nagy mértékben akadályozzák a népjólét felvirágzását, s azért hazánk tetemes részének erdőntetését nem „pusztításnak,” hanem ellenkezőleg: „culturának“ kellene nevezni.

A mi az elsőt illeti, igaz, hogy a kincstár, és sok helyütt a magánosok erdői is kevés tiszta jövedelmet hajtanak. De miután a fa ára országszerte elég nagy, (mert a tüzelőfa üle Pesten 12 — 15, Pozsonyban 17, Sopronyban 9 — 10, Pécssett 9 — 11, Nagy-Szebenben 11 — 12, Zágrábban 7 — 8 ft.), tehát a csekély jövedelemnek okait részint a birtokosok fonák eljárásában, részint a köz

lekedési eszközök hiányában, részint végre a rendezetlen birtokviszonyokban kell keresnünk.

Nem tagadom, hogy hazánk egyes vidékein még sok erdő van, mint Biharban, Erdély némely vidékein, s Horvát és Tótország egyes részeiben is, sőt hogy az összes magyar tartományokban még valami 200 mértföldre kiterjedő őserdő is van, melyet még értékesíteni nem lehet, s legfeljebb a pásztorok pusztítanak kényök kedvök szerint. De, egészben véve vannak-e igazán felesleges erdőink? A katastralis felvételek szerint a magyar tartományokban összesen 14,856,195 hold erdő van. Tegyük, hogy az mind valóságos erdő, a mi egyébiránt nem áll, mivel sok erdei legelő, terjedelmes ritkások és egészen kopár területek is az erdőhöz vannak számítva, s tegyük, hogy valamint a kincstári erdőkben, úgy a magánosokéiban is az évi fatermés holdanként 0.56 öl: akkor a magyar korona területén az évi fatermés 8,119,469 öltre rugna, tegyük kerek számmal 9 millióra. Már pedig a hivatalos tabellák kimutatása szerint évenként 12,453,000 bécsi ölfa vágatik, s az én felszámításom szerint az évi fafogyasztás legalább 15 millió öl fára rug. Eddigél a nálunk termelt és fogyasztott kőszén meg tőzeg körülbelül 1 millió ölfát pótol, tehát évenként körülbelől 5 millió ölfával, vagyis legalább $\frac{1}{3}$ -dal több fogyasztatik, mintsem terem.

„Dicsérendő szokás, mondja a magyar erdészeti egyesület központi igazgatósága, f. évi májusban a magy. kir. helytartótanácsnak benyújtott véleményében, mely a meglevő erdők fenntartását, s az Alföldön a faültetést hathatósan ajánlja, dicsérendő szokás, hogy a magyar gazda az őt meglátogató barátainak és rokonainak marháit, földjeit és rétjeit mutogatja. Kevély, hogy vetései diszlenek, s nemes örömmel emlegeti, hogy mily gazdag aratást nyert a földből. Az erdőre azonban már nem terjed ily mutogatás és szemle; hisz az erdő csak mellékes valami, egy, sokszor nem is jövedelmező birtokrész, miből még a fizetendő országos adók is alig kerülnek ki, s mely legfeljebb a marha legeltetésére és hizlalására szolgál. A nép közt a fa használatára nézve communisticus elvek uralkodnak, s innét magyarázhatók azon számtalan erdei károsítások, mik az egész országban naponként tapasztalhatók. — Innen van, hogy az erdőt birtokosa csak mostoha gyermeknek tekinti, s hogy csak az ország némely jövedelmesebb vidékein tört magának utat az okszerűbb erdőgazdászati, és látható az erdők célszerűbb fentartása.“

Vajjon helyesen cselekszünk-e, midőn, mit ugyan Érkövy ur nem tesz, de Erdődi úr épen az Erdőszeti lapok hasábjain csakugyan teszi, az erdőkímélés meg faültetés ellen felszólalunk, ha országszerte látjuk, mint gyérülnek és pusztulnak az erdők a hegyeken, dombokon és lapályon; mint vetekednek egymással azoknak irtásában a nagy és kis birtokosok, az egyesek és községek, herczeg Eszterházy birtokainak haszonbérlei, a Tisza és Szamos mellékeinek birtokosai, s az erdélyi oláhok? ha tudjuk, hogy a birtokrendezések első következménye sok helyütt az, hogy az illető birtokosok ez erdőt végkép kiirtják; hogy a városi és falusi emberek, ha már erdőt nem károsíthatnak, legalább az ut mellett ültetett fákat, vagy a kerti gyümölcsösöket rongálják oly virtuozitással, hogy se szolgabíró, se városi kapitány, se csend- és rendőr, se kertész meg nem gátolhatja?

Kell-e arról aggódnunk, hogy a magyar és horvát k. helytartóságok üdvös intézkedéseinek és rendeleteinek valami roppant foganatuk lesz: hogy maholnap mindenki az erdő jelentőségét az éghajlatra, egészségügyre, sőt a nemzetek szellemi mivelődésére is befogja látni; hogy maholnap az erdőt az összes nemzet szent tulajdonának fogják vallani; hogy az országutak élőfákkal lesznek szegeélyezve; Debreczen, Szeged, Kecskemét sülevényes legelőin lombos erdők fognak diszteni? — Kell-e azt bizonyítgatnunk, hogy az erdőnek csak a feltétlen erdőtalajon, azaz csak ott van helye, hol rendszeren már semmi sem terem, s a hol tölgyes és bükkes semmi esetre nem fog diszteni, miután nálunk a tölgy és bükk tenyészésének felső határa körülbelöl a buza és zabföldek felső határával esik össze? Avagy vigasztalódjunk-e Erdődi e következő okoskodásával: Feltéve, hogy egyes balesetek csakugyan az erdőirtás egyenes következményei, hogy Francia- vagy Olaszországban imitt amott nem természetnek annyi olajbogyót, mint az erdők kiirtása előtt, . . ez az illetőkre sajnós is, káros is lehet; nemzetgazdaszatunk azonban az ily kárt csak hamar kiheverné, . . . a birtokosok majd oly növényeket fognak termesztetni, melyek a megváltozott éghajlatnak megfelelnek? Nem elég egyoldalú, észszerületlen máris egész gazdálkodásunk, midőn úgy szólván csakis gabnát termesztünk, miből, ha terméketlen esztendő van, nincs mit, ha pedig bő termés van, nincs kinek eladnunk?

Én — mondá végül Hunfalvy — én az erdőt nemzeti tőkének, nemzetünk úgy szólván utolsó tőkéjének tartom, melyet nem

szabad megtámadnunk, eltékozolnunk, melynek megtartásában és nevelésében kormánynak, egyeseknek, községeknek s az egész nemzetnek, törvényhozásnak és népnevelésnek közre kell működniök!

Az akadémia jelen volt tagjai kitörő tetszéssel fogadták e jeles előadást.

Résziünkről különös figyelemre méltónak tartjuk Hunfalvy úr felszólalását. A „British Association“ közelebb tartott nagygyűlésén Wilson különösen felhívta a geographiai osztály figyelmét déli Afrika fátlanabb belsejének növekedő kiszáradására. Hosszas, érdekes társalgás következett ez előadásra, melyben sir. H. Rawlinson, Burton, Jenkins, Markham, Galton és J. Alexander vettek részt. Példákkal mutogatták, *miként vezet a fáknak kiirtása egész tartományok kiszáradására, kivált a tropicus égöv közelében.* Az angol kormány ez okból már régóta nagy gonddal van az erdőségekre Kelet-Indiában. Jenkins kapitány saját tapasztalásából adá elő, *miként növekedett néhány év alatt Muskat (Maskat) száraz területe éghajlatának nedvesége és termékenysége csupán az által, hogy az imám (fejedelem) kókuszdió- és datolya-pálma fákat ültetett.* Cs. A.

Erdődi Adolf válasza

Hunfalvy János urnak az erdő-kezelés kérdésében.

Hunfalvy János urnak a Magyar Tudományos Akadémia oct. 10-diki ülésén az erdők befolyásáról tartott előadását szerencsés jelen-ségül vettem; mert azt tanúsítja, hogy a hazai erdőszet, nemzetgazdászatunknak e — már tárgya nagy terjedtségénél fogva is oly fontos, de mindeddig mégis majdnem egészen elhanyagolt ága szélesb körökben is érdeket kezd ébresztetni. És a dolog természete is ugy kívánja, hogy azt a gyakorlat emberei s a tudományok felkentjei egymást kölcsönösen kiegészítve, minél több oldalról meg-hányják, világítsák, megvitassák, miszerint végül is minden ez ügyre vonatkozó kérdésben a közjólét érdekével egyezőleg dönthessünk. — Nem hiszem azonban, hogy Hunfalvy ur részéről némileg csekélyebb foka a szenvedélyes elfogultságnak a vitakérdés felderítésére nézve károsnak bizonyult volna; és megvallom, mikép bármennyire is tiszteljem nagytudományu ellenfelem véleményét, nem tarthatom szükségesnek, hogy annak támogatására az általam nyilvánított nézete-